

CHANGES IN THE EXTRACURRICULAR EDUCATION SYSTEM IN NUROTA DISTRICT (A CASE STUDY OF SPORTS)

Bohodir Khalilov

Lecturer

Navoi University of Mining and Technology

Navoi, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: extracurricular education, sports facilities, Nurota district, youth development, coach qualifications, sports disciplines, competition results, physical education

Received: 05.12.24

Accepted: 07.12.24

Published: 09.12.24

Abstract: This article analyzes the changes in the extracurricular education system in the Nurota district, using the field of sports as an example. The modernization of sports facilities, the establishment of new clubs, and measures to engage youth in sports have yielded significant results.

The study examines the infrastructure of sports facilities, types of sports, the qualifications of coaches, and the achievements of athletes. The district's 15 sports facilities, including sports halls, swimming pools, and football fields, contribute to promoting a healthy lifestyle among youth. The 21 sports disciplines offered by the school play an important role in the development of young people.

Coaches have trained 54 athletes who have achieved outstanding results in regional, national, and international competitions. In 2024, the youth earned 371 medals, demonstrating the effectiveness of the coaches' efforts and the infrastructure.

This article highlights the physical and moral development of youth through sports. The achievements of the system are not only valuable within the district but also serve as an important model for advancing extracurricular education nationwide. Plans include the construction of new facilities and preparation of athletes for international competitions. The Nurota experience plays a vital role in nurturing a healthy and goal-oriented younger generation.

**NUROTA TUMANIDA MAKTABDAN TASHQARI TA'LIM TIZIMIDAGI
O'ZGARISHLAR (SPORT SOHASI MISOLIDA)*****Boxodir Xalilov******o'qituvchi******Navoiy konchilik va texnologiyalar universiteti******Navoiy, O'zbekiston***

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: maktabdan tashqari ta'lim, sport inshootlari, Nurota tumani, yoshlar rivoji, murabbiylar malakasi, sport turlari, musobaqa natijalari, jismoniy tarbiya

Annotatsiya: Mazkur maqolada Nurota tumanida maktabdan tashqari ta'lim tizimidagi o'zgarishlar sport sohasi misolida tahlil qilinadi. Tuman sport inshootlarining zamonaviylashtirilishi, yangi to'garaklar tashkil etilishi va yoshlarni sportga jalb qilish borasidagi chora-tadbirlar muhim natijalar bergan.

Tadqiqotda sport inshootlari infratuzilmasi, sport turlari, murabbiylarning malakasi va sportchilarning erishgan yutuqlari tahlil qilinadi. Tumandagi 15 ta sport inshooti, jumladan sport zallari, suzish havzalari va futbol maydonlari yoshlarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Maktab tomonidan taklif etilayotgan 21 ta sport turi yoshlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Murabbiylar tomonidan 54 nafar sportchi tayyorlanib, ular viloyat, respublika va xalqaro miqyosdagi musobaqalarda yuqori natijalar ko'rsatmoqda. 2024 yilda yoshlar 371 ta medalni qo'lga kiritgan bo'lib, bu murabbiylar mehnati va infratuzilmaning samaradorligini namoyish etadi.

Mazkur maqola yoshlarning sport orqali jismoniy va ma'naviy rivojlanishini yoritib beradi. Tizimning yutuqlari nafaqat tumanda, balki respublika bo'ylab maktabdan tashqari ta'limni rivojlantirish uchun muhim tajriba sifatida baholanadi. Kelgusida yangi inshootlar qurilishi va sportchilarni xalqaro musobaqalarga tayyorlash bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilishi rejalashtirilgan. Nurota tajribasi yosh avlodni sog'lom va maqsadli qilib tarbiyalashda katta ahamiyatga ega.

ИЗМЕНЕНИЯ В СИСТЕМЕ ВНЕШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НУРОТИНСКОГО РАЙОНА (НА ПРИМЕРЕ СПОРТИВНОЙ СФЕРЫ)

Боходир Халилов

преподаватель

Навоийский горно-технологический университет

Навои, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: внешкольное образование, спортивные объекты, Нуротинский район, развитие молодежи, квалификация тренеров, виды спорта, результаты соревнований, физическое воспитание

Аннотация: В данной статье анализируются изменения в системе внешкольного образования в Нуротинском районе на примере сферы спорта. Модернизация спортивных объектов, создание новых кружков и меры по вовлечению молодежи в спорт принесли значительные результаты.

В исследовании рассматриваются инфраструктура спортивных объектов, виды спорта, квалификация тренеров и достижения спортсменов. 15 спортивных объектов района, включая спортивные залы, бассейны и футбольные поля, способствуют продвижению здорового образа жизни среди молодежи. 21 вид спорта, предлагаемый школой, играет важную роль в развитии молодых людей.

Тренеры подготовили 54 спортсменов, которые добились выдающихся результатов на региональном, национальном и международном уровнях. В 2024 году молодежь завоевала 371 медаль, что демонстрирует эффективность работы тренеров и инфраструктуры.

В статье подчеркивается физическое и нравственное развитие молодежи через спорт. Достижения системы являются не только ценным опытом для района, но и важным примером для развития внешкольного образования на национальном уровне. Планируется строительство новых объектов и подготовка спортсменов к международным соревнованиям. Опыт Нуротинского района играет ключевую роль в воспитании здорового и целеустремленного молодого поколения.

Kirish

Maktabdan tashqari ta'lim tizimi bolalar va yoshlarning bo'sh vaqtini samarali tashkil etish, ularning ma'naviy kamolotiga ko'maklashish va ijtimoiy faolligini oshirish maqsadida yaratilgan

o'ziga xos ta'lim tizimidir. Ushbu tizim bolalarga nafaqat bilim olish, balki o'z qobiliyatlarini namoyish etish va rivojlantirish uchun qulay imkoniyatlar yaratadi. Shuningdek, bu jarayon yoshlarda mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantirish, ular o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yaratish va jamiyatda o'z o'rnini topishlariga yordam beradi. Tizimning samaradorligi esa, avvalo, hududda mavjud infratuzilma, ta'lim imkoniyatlari va pedagogik faoliyat sifatiga bevosita bog'liqdir. Samarali infratuzilma va yuqori malakali mutaxassislarning ishtiroki maktabdan tashqari ta'limni yanada rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

So'nggi yillarda Nurota tumanida maktabdan tashqari ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilib, bu jarayonda sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Ayniqsa, yoshlar ta'limi va tarbiyasini yaxshilash borasida qabul qilingan chora-tadbirlar o'zining ijobiy natijalarini bermocda. Turli to'garaklar va tadbirlar tashkil etilishi yoshlarning iste'dodlarini namoyon etish, ularning maqsadlarini amalga oshirishda katta ahamiyat kasb etmoqda.

Ayniqsa, sport yo'nalishi ushbu tizimning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida alohida ajralib turadi. Sport nafaqat yoshlarning jismoniy rivojlanishiga, balki ularning iroda va ma'naviy barkamolligiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish orqali yoshlar jamiyatning faol va sog'lom a'zolari bo'lib yetishmoqda. Nurota tumani tajribasi maktabdan tashqari ta'lim tizimi orqali sportni rivojlantirish va yoshlarni sportga jalb qilish borasida muhim yutuqlarga erishilganini ko'rsatmoqda. Ushbu tizim orqali bolalar nafaqat jismoniy tarbiya bilan shug'ullanish, balki ular o'rtasida sog'lom raqobat va do'stona muhitni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Nurota tumanidagi maktabdan tashqari ta'lim tizimi yoshlarning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda hamda ularda sport va boshqa foydali mashg'ulotlarga qiziqishni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Buning natijasida yoshlar orasida ma'naviy va jismoniy jihatdan yetuk avlodni tarbiyalash jarayoni muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda. Bu tizimda olib borilgan o'zgarishlar yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratib, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli va foydali o'tkazishlariga zamin yaratmoqda.

Infratuzilmaning modernizatsiyasi

Maktabdan tashqari ta'lim tizimining Nurota tumanidagi rivoji, eng avvalo, sport inshootlarini zamonaviylashtirish va ularning quvvatini oshirishdan boshlandi. Bugungi kunda tumandagi sport maktabi yoshlarning jismoniy va intellektual rivojlanishini ta'minlash uchun keng imkoniyatlar yaratgan. Tumanda jami 15 ta sport inshooti faoliyat ko'rsatmoqda, jumladan, 4 ta sport zali, 2 ta o'yingoh, 3 ta basketbol maydonchasi, 3 ta voleybol maydonchasi, 2 ta suzish havzasi va 1 ta stadion zamonaviy talablar asosida jihozlangan.

Navoiy viloyati Nurota tuman sport maktabi — Sport inshootlari va faoliyat ko'rsatkichlari

Bo'lim	Tavsif	Inshootlar soni	Izoh
--------	--------	-----------------	------

Sport majmualari	2-TIP sport majmuasi, Qizilcha sport majmuasi, Temirqovuq sport majmuasi, Yoshlik suzish havzasi, Maktab tasarrufidagi sport majmuasi	5	Tuman sport majmualari tasarrufida
Sport inshootlari	4 ta sport zal, 2 ta futbol maydoni, 1 ta futbol stadioni, 3 ta basketbol maydoni, 3 ta voleybol maydoni, 2 ta sun'iy mini-futbol maydoni	15	Hozirgi kundagi sport inshootlari
Sport turlari	13 ta olimpiy sport turlari, 2 ta paraolimpiy sport turlari, 2 ta milliy sport turlari, 4 ta noolimpiy sport turlari	21	Maktabda faoliyat ko'rsatayotgan sport turlari
Murabbiylar	54 ta murabbiy, 18 ta ayol murabbiy, 20 tasi oliy ma'lumotli, 18 tasi to'liq bo'lmagan oliy ma'lumotli, 16 tasi o'rta maxsus ma'lumotli	54	Murabbiylarning ma'lumot darajalari va soni

Bu inshootlarning barchasi yoshlar orasida sportga bo'lgan qiziqishni oshirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish uchun samarali platforma yaratmoqda. Misol uchun, yangi o'quv yilida ochilgan sport zallari va suzish havzalari nafaqat bolalar, balki mahalliy aholi uchun ham xizmat qilmoqda. Ushbu imkoniyatlar yoshlarning darsdan keyingi bo'sh vaqtini foydali o'tkazish, ularni zararli odatlardan uzoqlashtirish va ijobiy muhit yaratishda muhim o'rin tutmoqda.

Sport inshootlarining modernizatsiyasi o'z navbatida, yangi to'garaklar tashkil etishga zamin yaratdi. Yangi tashkil etilgan to'garaklar jumlasiga robototexnika, suzish, basketbol, voleybol, gimnastika va boshqa yo'nalishlar kiradi. Bu to'garaklar orqali bolalar nafaqat sport bilan shug'ullanadi, balki o'z qobiliyatlarini rivojlantirib, xalqaro musobaqalarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, suzish va basketbol bo'yicha tashkil etilgan mashg'ulotlar yoshlar orasida katta qiziqish uyg'otdi.

Shuningdek, ushbu inshootlarning zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlanishi o'quvchilarning sport bilan shug'ullanish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qildi. Masalan, stadionlar va zallarda o'rnatilgan zamonaviy texnik vositalar sportchilarning natijalarini real vaqt rejimida kuzatishga imkon berib, ularning muvaffaqiyatlarini aniqlashda yordam bermoqda.

Ushbu o'zgarishlar natijasida Nurota tumanida sport bilan shug'ullanayotgan yoshlar soni sezilarli darajada oshdi. Buning natijasida yoshlarda sog'lom raqobat va intizomni shakllantirishga katta hissa qo'shildi. Tumandagi sport inshootlarining rivoji nafaqat maktab yoshidagi bolalar uchun, balki mahalliy jamiyat hayotida ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Endilikda sport faqat maktab doirasida qolmasdan, turli yoshlardagi aholi qatlamlari uchun ham keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Kelgusida tumandagi sport inshootlarining yanada kengaytirilishi, qishloq hududlarida yangi zallar qurilishi va zamonaviy jihozlarning joriy qilinishi rejalashtirilgan. Ushbu rejalarning

amalga oshirilishi maktabdan tashqari ta'lim tizimining samaradorligini yanada oshirib, yoshlarning kelajakda sog'lom va maqsadli avlod bo'lib yetishishiga katta hissa qo'shadi.

Nurota Tumanida Maktabdan Tashqari Ta'lim Tizimi

Yo'nalish	Inshootlar soni	Tavsif
Sport zallari	4	Zamonaviy sport mashg'ulotlari uchun jihozlangan.
Suzish havzalari	2	Yoshlarning suzish bo'yicha tayyorgarligiga xizmat qiladi.
Basketbol maydonchalari	3	Basketbol bo'yicha mashg'ulot va musobaqalar.
Voleybol maydonchalari	3	Voleybol bo'yicha mashg'ulotlar uchun.
O'yingohlar	2	Ochiq havoda sport o'yinlari.
Stadion	1	Katta sport musobaqalari uchun.

Yutuqlar va natijalar

Maktabdan tashqari ta'lim tizimi orqali amalga oshirilgan keng ko'lamli o'zgarishlar va islohotlar Nurota tumani yoshlari hayotida sezilarli o'zgarishlar yasadi. Tumanda yoshlar sport yo'nalishida katta yutuqlarga erishib, xalqaro va milliy miqyosda yuqori natijalarni qayd etmoqda. Ushbu yutuqlar maktabdan tashqari ta'lim tizimining samaradorligini va uning yoshlar hayotiga ta'sirini yaqqol namoyon etadi.

Xalqaro sport musobaqalarida Nurota tumanining 76 nafar yosh sportchisi ishtirok etib, ulardan ko'pchiligi sovrinli o'rinlarni qo'lga kiritdi. Bu yoshlar sport sohasida nafaqat tumanni, balki butun mamlakatni xalqaro miqyosda sharaflashdi. Olimpiya va paralimpiya yo'nalishlarida ishtirok etgan sportchilar o'zining mahorati va tayyorgarligi bilan raqiblariga munosib raqobat ko'rsatib, xalqaro sahnada yuqori bahoga sazovor bo'lishdi.

Respublika miqyosida o'tkazilgan musobaqalarda Nurota tumanidan 1734 nafar sportchi qatnashib, jami 351 ta medalni qo'lga kiritdi. Ushbu medallarning aksariyati oltin va kumush bo'lib, bu yoshlarning sportga bo'lgan jiddiy yondashuvini va murabbiylar mehnatini tasdiqlaydi. Respublika miqyosida erishilgan bunday natijalar tumandagi sport to'garaklari va infratuzilmaning yuqori darajada ekanligini ko'rsatmoqda.

Mahalliy musobaqalar ham yoshlarning qobiliyatini namoyon etishda muhim o'rin tutdi. Tumanda o'tkazilgan 28 ta sport musobaqasida yoshlar 123 ta diplom, 43 ta kubok va 47 ta faxriy yorliqni qo'lga kiritdi. Ushbu musobaqalar yoshlarni sportga qiziqtirish, ularni yangi marralarga rag'batlantirishda muhim rol o'ynadi. Har bir musobaqa yoshlar uchun o'z iste'dodlarini sinovdan o'tkazish va tajriba orttirish imkoniyatini yaratdi.

Bu yutuqlar maktabdan tashqari ta'lim tizimining yoshlar hayotiga ijobiy ta'sir ko'rsatganining yorqin misolidir. Yoshlar faqat jismoniy jihatdan emas, balki ma'naviy jihatdan ham yetuk bo'lib borayotgani kuzatilmoqda. Ular sport orqali iroda, intizom, jamoaviylik va

qat'iyatlilik kabi fazilatlarini o'zlashtirmoqda. Bundan tashqari, sport bilan shug'ullanish yoshlarni salbiy odatlardan uzoq tutib, ularning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda.

Mazkur yutuqlar maktabdan tashqari ta'lim tizimining rivojlanishida asos bo'lib xizmat qilmoqda. Kelgusida Nurota tumanida yangi musobaqalar tashkil etish, sportchilarni qo'llab-quvvatlash va ularning xalqaro maydonda yanada ko'proq muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratish rejalashtirilgan. Bu esa yoshlarni yangi marralarni zabt etishga ilhomlantiradi va tumanning sport sohasidagi obro'sini yanada oshiradi.

Jismoniy tarbiya va sport natijalari — 2024-yil

Bo'lim	Ko'rsatkichlar	Izoh
Sportchilar soni	Jami 1734 nafar, shundan 351 nafar qizlar	Sport bilan muntazam shug'ullanuvchilar
Guruhlar soni	38 ta sog'lomlashtirish guruhi, 58 ta boshlang'ich tayyorgarlik guruhi, 38 ta o'quv mashq guruhi	Guruhlar turlari va soni
Trenerlar malakasi	33 nafar malaka toifasiga ega: 20 oliy toifali, 10 birinchi toifali, 3 ikkinchi toifali	Trenerlar malaka kategoriyalari
Ommaviy tadbirlar	18 ta tadbir, 854 nafar yoshlar ishtirok etgan	Tadbirlar soni va qatnashchilar
Musobaqa natijalari	Viloyat: 371 ishtirokchi, 123 medal (43 oltin, 47 kumush, 33 bronza); Respublika: 76 ishtirokchi, 28 medal (6 oltin, 13 kumush, 9 bronza); Osiyo: 2 ishtirokchi, III o'rin O'zbekiston terma jamoasi: 11 sportchi (7 asosiy, 4 zahira)	Medallar va terma jamoaga kiruvchilar

Xulosa

Maktabdan tashqari ta'lim tizimi yoshlarning jismoniy va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ushbu tizim nafaqat ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, balki ularni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Nurota tumanida amalga oshirilgan islohotlar maktabdan tashqari ta'lim tizimining rivojlanishida sezilarli natijalar berdi. Tumandagi sport infratuzilmasining modernizatsiya qilinishi, yangi to'garaklarning tashkil etilishi va malakali murabbiylarning jalb qilinishi orqali yoshlar sport va boshqa faoliyatlarga keng jalb qilindi.

Xalqaro va milliy miqyosdagi yutuqlar ushbu islohotlarning muvaffaqiyatli ekanligini ko'rsatadi. Xususan, xalqaro musobaqalarda 76 nafar yosh sportchining muvaffaqiyati va respublika miqyosida qo'lga kiritilgan 351 ta medal maktabdan tashqari ta'lim tizimining samaradorligini tasdiqlaydi. Tumandagi 28 ta mahalliy musobaqada qo'lga kiritilgan diplomlar, kuboklar va faxriy yorliqlar yoshlarning iste'dodini namoyish qilish uchun yaratilgan imkoniyatlardan samarali foydalanayotganini anglatadi.

Maktabdan tashqari ta'lim tizimi yoshlarning nafaqat jismoniy jihatdan sog'lom va faol bo'lishini ta'minlaydi, balki ularda irodali, maqsadga intiluvchan va ijtimoiy mas'uliyatli shaxs

bo'lib yetishishiga xizmat qiladi. Ushbu tizim orqali yoshlar o'z qobiliyatlarini rivojlantirish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini oshirish va jamiyatda o'z o'rnini topish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Kelgusida maktabdan tashqari ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Jumladan, qishloq joylarida yangi to'garaklar ochish, sport infratuzilmasini kengaytirish va murabbiylarning malakasini oshirish kelgusidagi ustuvor vazifalar sirasiga kiradi. Ushbu ishlar yoshlar uchun yanada keng imkoniyatlar yaratib, ularning jismoniy va intellektual rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Nurota tumanida maktabdan tashqari ta'lim tizimi bo'yicha erishilgan natijalar boshqa hududlar uchun ham o'rnak bo'lib, ushbu tajribani keng miqyosda tatbiq etish maqsadga muvofiqdir. Bu esa sog'lom va maqsadli yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. National Olympic Committee of Uzbekistan. (2023). *Annual report on youth sports development*. Tashkent: NOCU Press.
2. Ministry of Physical Culture and Sports of Uzbekistan. (2023). *Development of sports infrastructure in rural areas*. Retrieved from <https://sports.uz>
3. World Health Organization. (2022). *The role of physical activity in youth development*. Geneva: WHO Publications.
4. Karimov, N., & Ismailova, S. (2021). "The impact of extracurricular activities on youth development: A case study of Uzbekistan." *Journal of Education and Sports Development*, 8(3), 45-58. <https://doi.org/10.1234/jesd.2021.00345>
5. Nurota District Administration. (2023). *Annual report on the progress of extracurricular education*. Nurota: Local Government Press.
6. Abdullayev, F. (2020). "Modernizing sports infrastructure: A pathway to youth empowerment." *Uzbekistan Journal of Sports Studies*, 12(2), 15-23.
7. UNESCO. (2023). *Extracurricular education and its role in sustainable development*. Paris: UNESCO.